

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра теорії та історії держави і права

“СХВАЛЕНО”

на засіданні кафедри теорії та історії
держави і права

Протокол № 10 від “19” травня 2023 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПРАВОВА ДУМКА УКРАЇНИ»**

спеціальність 081 «Право»

освітня програма «Право»

факультет юридичний

Розробниця: Людмила ПРОТОСАВІЦЬКА, доцентка кафедри теорії та історії держави і права, кандидатка історичних наук, доцент

Київ – 2023 р.

1.Опис навчальної дисципліни “Правова думка України”

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	«Бакалавр»	
Спеціальність	081 – «Право»	
Освітня програма	«Право»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	вибіркова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	3	
Курсовий проект (робота) за наявності	-	
Форма контролю	екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	3	-
Семестр	6	-
Лекційні заняття	30 год.	-
Практичні, семінарські заняття	30 год.	-
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	60 год.	-
Індивідуальні завдання	-	-
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	2/2 год.	-

2. Мета та завдання та компетентності навчальної дисципліни «Правова думка України»

Мета: на основі вивчення соціально-політичного контексту утворення авторських концептів, оригінальних текстів та текстів інтерпретаційних, ідеологічної складової та практичної направленості громадсько-політичної діяльності політичних мислителів України, з'ясувати закони та принципи процесу формування предмету політичної науки її розвитку в Україні в соціально-історичному та формально-логічному аспектах, закономірності та пріоритети становлення та розвитку політичної системи на українських землях.

Завдання:

- вивчення соціально-історичних детермінант формування правової думки українського народу та закономірностей їх змінюваності в різних історичних епохах;
- виділення етапів наукової концептуалізації правової думки України та періодів її інституціоналізації;
- з'ясування змістової частини та політичних наслідків оригінальних та інтерпретаційних текстів правової думки України;
- визначення правових, економічних, культурно-духовних вимірів буття людини, виявлення їх взаємопроникнення та взаємозалежності, а також впливу на політичну та громадянську ідентичність сучасного українця;
- виявлення основних детермінант (антропологічних, правових, морально-етичних тощо) формування системи права в Україні.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності, які характеризуються комплексністю, що передбачає застосування теорій та методів юридичної науки.

загальні компетентності (ЗК):

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК1);
- знання та розуміння предметної області історії вчень про державу і право (ЗК3);
- здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово (ЗК4);
- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями історико-правового характеру (ЗК7);
- здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів) (ЗК10);
- здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (ЗК11);
- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій (ЗК13).

фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

- повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи (СК3);
- здатність застосовувати знання завдань, принципів і доктрин національного права (СК7);
- здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти (СК11);

- здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції (СК12);
- здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань з історії вчень про державу і право (СК13);
- здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення (СК16).

Програмні результати навчання (ПН):

- РН 3 проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел;
- РН6 оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему;
- РН7 складати та узгоджувати план власного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами;
- РН10 вільно спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, правильно вживаючи правничу термінологію;
- РН11 володіти базовими навичками риторики;
- РН14 належно використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для своєї професійної діяльності;
- РН15 вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних історико-правового характеру.
- РН 18 виявляти знання і розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи.
- РН 19 пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.
- РН 20 виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

3. Програма та структура навчальної дисципліни «Правова думка України»

Змістовий модуль 1. Формування правової думки України

Тема 1. Предмет і методологія правової думки України.

Предмет дисципліни Правова думка України. Її місце в системі юридичних наук. Джерела Правової думки України. Періодизація. Формацийний підхід.

Тема 2. Теорія природного права

Процесу розвитку ідеї прав людини властиві кількісні, так і якісні зміни. Кількісні зміни знання про права людини (їх множення, уточнення і конкретизація, збільшення обсягу та ін.) відбуваються в цілому з позицій і в межах того чи іншого поняття права.

Тема 3. Політико-правові ідеї мислителів Русі (Митрополит Іларіон, Ярослав Мудрий, літописець Нестор, Володимир Мономах).

Політичні ідеї мислителів Княжої Русі у IX-XIV ст., у княжу добу, фіксовані в творах визначних державних і церковних діячів, літописців. Митрополит Іларіон у "Слові про Закон і Благодать", Ярослав Мудрий у "Руській правді", монахи-літописці Нестор і Сильвестр у "Повісті минулих літ", Володимир Мономах у "Повчанні дітям" розглядали такі теми, як сутність, походження і легітимність влади, взаємовідносини світської і духовної влади, місце Русі серед держав світу.

Тема 4. Правова думка Ю. Дрогобича, С. Оріховського, Х. Філарета, І. Вишенського

Період українського пере відродження (XVIII- XV ст.) та специфіка розвитку правової і політичної думки цього періоду. Кревська унія 1385, Городельська унія 1413 та Люблінська Унія 1569 р. Станіслав Оріховський та його правові трактати: «Зразковий підданий», «Настанови польському королю Сигізмунду Августу», «Про природне право» «Польські діалоги політичні», «Про celibat», «Хрещення русинів». Заперечення ним теологічного походження влади і держави.

Іван Вишенський як захисник православ'я та інтересів українського народу. Братства та Острозький колегіум, їх вплив на розвиток правової і політичної думки в Україні.

Тема 5. Просвітницький напрямок (Ф. Прокопович, М. Колячинський).

Ф.Прокопович та його трактатах "Правда волі монаршої", "Духовний регламент". Концепція освіченого абсолютизму. Використання думки Т.Гоббса і С.Пуфендорфа про природний стан, Ф.Прокопович висунув тезу, що в додержавному стані існували як мир, любов, добро, а також війна, ненависть і зло.

Змістовий модуль 2. Правові ідеї та концепції XIX ст.

Тема 6. Демографічно-народницькі погляди (М. Костомарова, В. Антонович, М. Грушевський, Р. Лашенко, С. Шелухін).

Демократично-народницькі погляди у XX ст.. М.Грушевський, Р.Лашенко, С.Шелухін, їх концепції: визнання народу рушійною силою історичного процесу; розуміння українського народу як окремої етно-культурної одиниці; обґрунтування ідей народоправства у вигляді народно-демократичної республіки; федеративний устрій України; відстоювання автономії України в складі федеративних чи конфедеративних союзів; надання переваги колективним формам власності як історично традиційним. У праці "Українська партія соціалістів-революціонерів та їх завдання" М.Грушевський захищав ідею пріоритету інтересів народу, суспільства над інтересами держави.

Тема 7. Погляди українських лібералів (М. Драгоманова, Б. Кістяківського).

М.Драгоманов оцінював історичні події в Україні з погляду еволюційного розуміння суспільного прогресу. Політичні погляди М.Драгоманова найбільш повно відобразилися у проекті програми "Вольний Союз — Вільна Спілка". Б.Кістяківський про питання становлення правової держави, її у залежності від рівня правової культури.

Б.Кістяківський і його 4 підходи до визначення права: державно-організаційне, або державно-примусове поняття права; соціологічне поняття права (право яке існує в житті); психологічне поняття права, яке вчений розумів як "сукупність тих імперативно-атрибутивних переживань (імператив - право вимагати, атрибутів - усвідомлення іншим суб'єктом обов'язку щось робити); право як сукупність правил, що вказують, де знайти в діючих правових нормах вирішення усіх випадків суперечностей інтересів чи уявлень про право і не право".

Держава за Б.Кістяківським як певна форма суспільного організму, який існує там, де є суспільство і народ. "Загальне благо як формула, в якій стисло зафіксована задача - мета держави". Правова Держава як найкраща форма державного буття, яку випрацювало людство, як реальний факт. Юридичні основи правової держави за Б.Кістяківським на кшталт недоторканість особи та народне представництво, яке забезпечується народом.

Тема 8. Консервативно-державницька думка в Україні («Історія Русів», П. Куліш, В. Липинський, С. Томашівський, В. Кучабський).

Консервативна думка в Україні започаткована "Історією русів" —історико-політичним трактатом невідомого автора, написаним у XVIIIст. У цій праці сформульована концепція українського історичного легітимизму.

Консервативну традицію в працях П.Куліша, його народницька ідеологія: наївне захоплення селянською масою; виправдання та вихваляння руйнівної стихії селянських і козацьких заворушень; недовіра до еліти як провідної верстви в політичному житті тогочасного суспільства.

Причини виникнення і розвитку цього напрямку. Вячеслав Липинський та його державно-правова концепція. Погляди В. Липинського на походження і суть держави. В. Липинський про роль релігії і церкви в становленні та зміцненні держави. Форми державного устрою у правовій концепції В. Липинського. Теорія Української Трудової монархії, її суть та загальна характеристика. В. Липинський про шляхи здобуття та розбудови самостійної Української держави. В. Липинський як історик української державності, його оцінка Хмельниччини. Значення творчої спадщини В. Липинського та її актуальність для сучасного етапу державотворення в Україні.

Змістовий модуль 3. Правова думка XX ст.

Тема 9. Націоналістичний напрям (М. Міхновський, Д. Донцов, П. Полтава і Л. Ребет).

а) класичний б) інтегральний в) расизм і націоналізм в Україні

Ф.Ф.Кокошкін (1871-1918) та його політичні і правові погляди. М.Палієнко (1869-1937) та його політичні і правові переконання. Ідеї правової держави С.Дністрянського (1870-1935). Його праці: «Нова держава», «Загальна наука права і політики» та праця «Погляд на теорії права та держави» в якій він розвиває теорію суспільних зв'язків, згідно з якою держава є організаційним суспільним зв'язком (на відміну від органічного виду суспільних зв'язків).

Суспільно-політичні погляди Дмитра Донцова. Значення його праці «Історія розвитку Української державницької ідеї». Головні ідеї в праці Д.Донцова «Націоналізм». Донцовська концепція здобуття і розбудови незалежної української держави. Вплив Д.Донцова на розвиток української політичної думки в XX столітті. Характеристика та значення державного проекту Міхновського.

Тема 10. Національно-державницькі підходи (І. Франка, С. Дністрянського, В. Старосольського О. Бочковського, С. Рудницького).

Ф.Ф.Кокошкін (1871-1918) та його політичні і правові погляди. М.Палієнко (1869-1937) та його політичні і правові переконання. Ідеї правової держави С.Дністрянського (1870-1935). Його праці: «Нова держава», «Загальна наука права і політики» та праця «Погляд на теорії права та держави» в якій він розвиває теорію суспільних зв'язків, згідно з якою держава є організаційним суспільним зв'язком (на відміну від органічного виду суспільних зв'язків).

Суспільно-політичні погляди Дмитра Донцова. Значення його праці «Історія розвитку Української державницької ідеї». Головні ідеї в праці Д.Донцова «Націоналізм». Донцовська концепція здобуття і розбудови незалежної української держави. Вплив Д.Донцова на розвиток української політичної думки в XX столітті.

Характеристика та значення державного проекту Міхновського, Конституційного проекту М.Грушевського. Проект суверенітету України В. Винниченка.

Тема 11. Націонал-комунізм (В. Винниченко, М. Хвильовий).

Зародження та розвиток українського комунізму. Його значення в українській політичній та правовій думці. Праця В.Шахрая та С.Мазлаха «До хвилі. Що діється на Україні та з Україною?». Головні ідеї цієї праці. Теорія національного питання М.Скрипника і її вплив на розвиток міжнаціональних відносин в СРСР. М. Скрипник та комунізм як течія в українській політичній та правовій думці XX століття.

Державно-правові погляди більшовизму. Ідеологія марксизму, в поглядах С. Косіора. Суспільно –політичні погляди М.Хвильового, його критика російського шовінізму.

Тема 12. Громадянське суспільство та теорія суспільного договору в Україні

Громадянське суспільство- вищий етап розвитку. Етапи розвитку думки про громадянське суспільство в Україні. Суспільний договір та його інновації.

Тема 13. Правові та політичні погляди представників української еміграції

Іван Мазепа та його політико-правові погляди. Перша українська політична еміграція. Українська еміграція та її вплив на розвиток правової та політичної думки в першій третині ХХ ст.: а) політична еміграція Д.Антонович, В.Винниченко, С.Петлюра, М.Порш, М.Русов, О.Скоропис-Йолтуховський, Б.Ярошевський та ін.; б) культурна та наукова еміграція Д.Донцов, В.Дорошенко, А.Жук, М.К.Залізник, В.Козловський, Ф.Королів, Л.Юркевич та ін. Правові та політичні погляди представників української еміграції у післявоєнний період: Мишуга Лука, Голубничий Всеволод, Іван Лисяк-Рудницький

Тема 14. Генезис прав і свобод людини в Україні

Генезис прав і свобод людини на землях України. Права і свободи людини в працях членів Кирило-Методіївського братства. Права людини у політико-правовій концепції М.Драгоманова. Права людини в концепції С.Дністрянського. Конституційний захист прав людини О.Ейхельмана. Українська Гельсінська Група та українська Гельсінська Спілка. Сучасний захист прав людини і громадянина в Україні

Тема 15. Формування та розвиток ідеї української нації.

Виникнення та розвиток ідеї української нації. Українська нація чи український народ. Бездержавні нації М. Драгоманова. "Україна для українців" М. Міхновського. "Українці для України" Д.Донцова.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма навчання					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.
1	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Формування правової думки України						
Тема 1. Предмет і методологія правової думки України.	12	2	2	-	-	8
Тема 2. Теорія природного права	12	2	2	-	-	8
ТЕМА 3. Політико-правові ідеї	12	2	2	-	-	8

мислителів Русі (Митрополит Іларіон, Ярослав Мудрий, літописець Нестор, Володимир Мономах).						
Тема 4. Правова думка Ю. Дрогобича, С. Оріховського, Х. Філарета, І. Вишенського	12	2	2	-	-	8
Тема 5. Просвітницький напрямок (Ф. Прокопович, М. Колячинський).	12	2	2			8
Разом за змістовим модулем 1	60	10	10	-	-	40
<i>Змістовий модуль 2. Правові ідеї та концепції XIX ст.</i>						
Тема 6. Демографічно-народни- цькі погляди (М. Костомарова, В. Антонович, М. Грушевський, Р. Лашенко, С. Шелухін).	10	2	2	-	-	6
Тема 7. Погляди українських лібералів (М. Драгоманова, Б. Кистяківського).	10	2	2	-	-	6
Тема 8. Консервативно-держав- ницька думка в Україні («Історія Русів», П. Куліш, В. Липинський, С. Томашівський, В. Кучабський).	10	2	2	-	-	6
Разом за змістовим модулем 1	30	6	6	-	-	18
<i>Змістовий модуль 3. Правова думка XX ст.</i>						
Тема 9. Націоналістичний напрямок (М. Міхновський, Д. Донцов, П. Полтава і Л. Ребет).	4	2	2	-	-	1

Тема 10. Національно-державницькі підходи (І. Франка, С. Дністрянського, В. Старосольського, О. Бочковського, С. Рудницького).	4	2	2	-	-	-
ТЕМА 11. Націонал-комунізм (В. Винниченко, М. Хвильовий).	4	2	2	-	-	-
Тема 12. Громадянське суспільство та теорія суспільного договору в Україні	4	2	2	-	-	-
Тема 13. Правові та політичні погляди представників української еміграції	4	2	2	-	-	-
Тема 14. Генезис прав і свобод людини в Україні	5	2	2	-	-	1
Тема 15. Формування та розвиток ідеї української нації.	5	2	2	-	-	1
Разом за змістовим модулем 3	30	14	14	-	-	2
Усього годин	120	30	30	-	-	60

4. Теми семінарських занять

Не передбачено навчальним планом.

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Предмет і методологія правової думки України.	2
2	Тема 2. Теорія природного права	2
3	ТЕМА 3. Політико-правові ідеї мислителів Русі (Митрополит Іларіон, Ярослав Мудрий, літописець Нестор, Володимир Мономах).	2

4	Тема 4. Правова думка Ю. Дрогобича, С. Оріховського, Х. Філарета, І. Вишенського	2
5	Тема 5. Просвітницький напрям (Ф. Прокопович, М. Колачинський).	2
6	Тема 6. Демографічно-народницькі погляди (М. Костомарова, В. Антонович, М. Грушевський, Р. Лашенко, С. Шелухін).	2
7	Тема 7. Погляди українських лібералів (М. Драгоманова, Б. Кистяківського).	2
8	Тема 8. Консервативно-державницька думка в Україні («Історія Русів», П. Куліш, В. Липинський, С. Томашівський, В. Кучабський).	2
9	Тема 9. Націоналістичний напрям (М. Міхновський, Д. Донцов, П. Полтава і Л. Ребет).	2
10	Тема 10. Національно-державницькі підходи (І. Франка, С. Дністрянського, В. Старосольського О. Бочковського, С. Рудницького).	2
11	Тема 11. Націонал-комунізм (В. Винниченко, М. Хвильовий).	2
12	Тема 12. Громадянське суспільство та теорія суспільного договору в Україні	2
13	Тема 13. Правові та політичні погляди представників української еміграції	2
14	Тема 14. Генезис прав і свобод людини в Україні	2
15	Тема 15. Формування та розвиток ідеї української нації.	2
	Всього	30

6. Теми лабораторних занять

Не передбачено навчальним планом.

7. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет і методологія правової думки України.	8
2	Теорія природного права	8
3	Політико-правові ідеї мислителів Русі (Митрополит Іларіон, Ярослав Мудрий, літописець Нестор, Володимир Мономах).	8
4	Правова думка Ю. Дрогобича, С. Оріховського, Х. Філарета, І. Вишенського	8

5	Просвітницький напрям (Ф. Прокопович, М. Колачинський).	8
6	Демографічно-народницькі погляди (М. Костомарова, В. Антонович, М. Грушевський, Р. Лашенко, С. Шелухін).	6
7	Погляди українських лібералів (М. Драгоманова, Б. Кистяківського).	6
8	Консервативно-державницька думка в Україні («Історія Русів», П. Куліш, В. Липинський, С. Томашівський, В. Кучабський).	6
9	Націоналістичний напрям (М. Міхновський, Д. Донцов, П. Полтава і Л. Ребет).	1
10	Національно-державницькі підходи (І. Франка, С. Дністрянського, В. Старосольського О. Бочковського, С. Рудницького).	-
11	Націонал-комунізм (В. Винниченко, М. Хвильовий).	-
12	Громадянське суспільство та теорія суспільного договору в Україні	-
13	Правові та політичні погляди представників української еміграції	-
14	Генезис прав і свобод людини в Україні	1
15	Формування та розвиток ідеї української нації.	1
	Всього	60

8. Зразки контрольних питань, тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

1. Поняття історії політичної і правової думки України. Предмет і метод.
2. Співвідношення історії політичної і правової думки України з юридичними та суспільними науками.
3. Поняття функції “ історії політичної і правової думки України ”.
4. Загальні риси міфологічних уявлень про державу і право у трипільців.
5. Скіфський період в українській державно-правовій думці.
6. Вплив антив на формування державно-правової думки на українських землях.
7. Характеристика «Руської правди» як нормативно-правового акту Київської держави.
8. Політико-правові концепції, що містяться в «Правді Ярославичів».
9. «Церковний устав Володимира Мономаха».
10. Правові та політичні ідеї правителів княжої доби.
11. «Літопис Руський » - загальна характеристика правових та політичних ідей, що знайшли закріплення у цьому творі.
12. Порівняльна характеристика Київського та Галицько-Волинського літописів. Їх державно-правове значення.
13. «Повість минулих літ» - концептуальна політико-ідеологічна праця.
14. «повчання Володимира Мономаха» як політико-правовий трактат.
15. Головна ідея «Слова о полку Ігоревім»
16. «Слово про закон і благодать» Іларіона.

17. Правові та політичні ідеї у творах Луки Жидиці.
18. Вчення Феодосія Туровського.
19. Політико-правові ідеї Кліма Смолятича.
20. Політичні і правові вчення Данила Заточника.
21. Печерський Патерик.
22. Розвиток української правової думки в литовську добу.
23. Порівняльний аналіз Кревської, Городельської та Люблінської унії.
24. I, II, III Литовські статuti, їх юридична характеристика.
25. Станіслав Оріховський і його політичні трактати.
26. Політичні і правові ідеї Івана Вишенського.
27. Братський рух та його вплив на розвиток правової і політичної думки в Україні.
28. Політична та правова думка у козацьку добу.
29. Головні умови та юридичні наслідки Зборівського договору.
30. Значення Переяславської ради та Березневих статей.
31. Умови та наслідки Гадяцького договору.
32. Пакти і Конституція прав і вольностей Запорізького Війська.
33. Вивід прав України.
34. «Права по которым судится малороссийский народ».
35. Загальна характеристика суспільно-політичної ситуації в другій половині XVIII ст. – першій половині XIX ст.
36. «Історія Русів» як політико-правовий документ.
37. Державно-правові погляди Осипа Бодяньського.
38. Суспільно-політичні погляди Г. Сковороди.
39. Політично-правові ідеї в документах Кирило-Мефодіївського братства.
40. Відозва «До братів українців», її загальна характеристика.
41. Політико-правові погляди М. Костомарова.
42. Правові та політичні ідеї у творчості Т. Шевченка.
43. Суспільно-політичні погляди П. Куліша.
44. Конституційні проекти Г. Андрузького та їхнє значення у становленні українського конституціоналізму.
45. Значення та вплив кирило-мефодіївців на подальший розвиток української правової і політичної думки.
46. Правові та політичні погляди М. Драгоманова.
47. Іван Франко, його суспільно-політичні та правові погляди.
48. Юліан Бачинський та його праця «Україна Irredenta».
49. М. Міхновський та його праця «Самостійна Україна».
50. Конституційний проект М. Грушевського.
51. Державно-правові погляди В. Винниченка.
52. Правові ідеї Б. Кістяківського.
53. Політико-правові погляди В. Липинського.
54. Державно-правові погляди М. Хвильового.
55. Політико-правові ідеї М. Скрипника.

Зразок екзаменаційного білета

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ			
ОС Бакалавр спеціальність: 081 Право	Кафедра теорії та історії держави і права	ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № ____ з дисципліни «Правова думка України»	Затверджую Завідувач кафедри _____ _____ 20_ р

	20__-20__ навч. рік		
Екзаменаційні запитання (максимальна оцінка 10 балів за відповідь на кожне запитання)			
1. Предмет історії української та політичної думки.			
2. Перетворення козацтва у виразника загальнонаціональних інтересів українського народу та значення його для розвитку правової та політичної думки.			
Тестові завдання різних типів (максимальна оцінка 10 балів за відповідь на тестові завдання)			

1. Першим у Східній Європі приділив увагу правам і свободам людини:

1	М.Драгоманов
2	В.Ленін
3	І.Франко
4	М.Костомаров

2. Хто є автором праці «Слово о полку Ігоревім»?

1	Протоієрей Іларіон
2	Лука Жидята
3	Володимир Мономах
4	Немає вірної відповіді

3. Хто є автором праці «Лист до братів-Хліборобів»?

1	В.Липинський
2	М.Драгоманов
3	Д.Донцов
4	Г.Сковорода

4. Період княжої доби охоплює:

1	IX-XIV ст.
2	X-XII ст.
3	XX-XXI ст.
4	VII-X ст.

5. Столицею Готської держави було місто:

1	Дніпрове місто
2	Русвер

3	Новгород
4	Немає правильної відповіді

6. В якому місті було написано «Повість Минулих Літ»?

1	Києві
2	Любечі
3	Галичі
4	Тмутаракані

7. Літературний альманах «Русалка Дністрова» було видано:

1	Київським братством
2	«Руською Трійцею»
3	Запорізькими козаками
4	Львівським духовенством

8. Хто 30 червня 1941 р у Львові проголосив незалежність України?

1	С.Бандера
2	Гетьман Скоропадський
3	Я..Стецько
4	Мельник

9. В якому році вийшла праця «Польський діалог політичний»?

1	1531 р.
2	1563 р.
3	1604 р.
4	1558

10 Яка важлива подія для ОУН відбулася в 1940 р. ?

1	Розкол
2	Підписання угод з гітлерівцями
3	Виявлення зрадників
4	Формування військових підрозділів

9. Методи навчання

При викладанні навчальної дисципліни «Правознавство» використовуються такі групи методів навчання, як:

1) *методи за джерелами знань* – словесні (бесіда, лекція, інструктаж, робота з книгою, репродуктивний метод), наочні (демонстрація, ілюстрація), практичні (практична робота, вправи);

2) *методи навчання за характером логіки пізнання* (індуктивний, дедуктивний);

3) *методи навчання за рівнем самостійної розумово-пізнавальної діяльності* (проблемний виклад, частково-пошуковий метод, дослідницький метод, метод проблемного викладання).

Бесіда передбачає використання попереднього досвіду студентів з певної галузі знань і на основі цього приведення їх за допомогою діалогу до усвідомлення нових явищ, понять або відтворення вже наявних. **Лекція** — це метод, за допомогою якого педагог у словесній формі розкриває сутність наукових понять, явищ, процесів, логічно пов'язаних, об'єднаних загальною темою. Лекція використовується, як правило, у вищих навчальних закладах і старших класах загальноосвітньої школи.

Репродуктивний метод. До нього відносять застосування вивченого матеріалу на основі зразка або правила. Діяльність тих, хто навчається, має алгоритмічний характер, тобто провадиться за інструкціями, правилами в аналогічних, схожих зі зразком, ситуаціях.

Демонстрація — це метод навчання, який передбачає показ предметів і процесів у натурі, динаміці.

Ілюстрація — метод навчання, за якого предмети і процеси розкриваються через їх символічне зображення (світлина, малюнки, схеми, графіки та ін.).

Практична робота спрямована на використання набутих знань у розв'язанні практичних завдань. У навчальній практиці значне місце відводиться вправам. **Вправа** — це метод навчання, сутність якого полягає у цілеспрямованому, багаторазовому повторенні студентами окремих дій чи операцій з метою формування умінь та навичок.

Частково-пошуковий метод включає студентів у пошук шляхів, прийомів і засобів розв'язання пізнавального завдання. Для забезпечення дієвості цього методу необхідно створити проблемну ситуацію і спонукати студентів до розуміння і "прийняття" пізнавального завдання; керувати ходом пошукової мисленнєвої діяльності студентів з використанням системи логічно вмотивованих запитань; стимулювати і схвалювати пізнавальну діяльність студентів у процесі розв'язання навчальних завдань; аналізувати успіхи і помилки, труднощі.

Дослідницький метод спрямований на включення студентів у самостійне розв'язання пізнавального завдання з використанням необхідного обладнання. Для ефективності цього методу варто дотримуватися низки вимог: створення проблемної ситуації; керівництво студентами при виділенні пізнавального завдання; спонукання студентів до пошуків гіпотези, перевірки її достовірності; надання допомоги у пошуках ефективних методів і резерву знань, необхідних для розв'язання задачі; орієнтація студентів на проведення досліджень і систематизація результатів проведеної роботи; включення студентів у самостійний аналіз перебігу та результатів проведеної роботи.

Пояснювально-демонстраційний метод. Студенти отримують знання на лекції, з навчальної або методичної літератури, через екранний посібник у "готовому" вигляді. Сприймаючи й осмислюючи факти, оцінки, висновки, студенти діють у рамках репродуктивного (відтворювального) мислення. У ВНЗ цей метод набуває найширшого застосування для передавання великого масиву інформації.

Метод проблемного викладання. Використовуючи різноманітні джерела та засоби, педагог, перш ніж викладати матеріал, ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, а потім, розкриваючи систему доведень, порівнюючи погляди, різноманітні підходи, показує способи розв'язання поставленого завдання. Студенти стають свідками і співучасниками наукового пошуку. І в минулому, і нині такий підхід широко застосовується.

10. Форми контролю

В умовах організації навчального процесу за кредитно-модульною системою оцінювання якості знань студентів здійснюється шляхом поточного, проміжного (модульного), підсумкового (семестрового) контролю.

У рейтинговому показнику враховуватиметься будь-яка форма діяльності студента, якість аудиторної та самостійної роботи, здатність творчо реалізовувати свій інтелектуальний потенціал на практиці.

Семестровий розрахунковий рейтинг студента з дисципліни у семестрі складає по 100 балів. Відтак рейтингові оцінки із змістових модулів, так само як і рейтинг з атестації обчислюються за 100-бальною шкалою.

Велике значення має облік поточної успішності студентів, який викладач здійснює згідно графіку організації навчальної роботи.

Поточний контроль – це оцінювання знань студентів під час практичних занять, якості виконання домашніх завдань, самостійної роботи та активності на лекційних та практичних заняттях.

На практичному занятті студент може заробити максимум 10 балів. У першому семестрі: 5-6 балів – „відмінно” (за вичерпну, бездоганну відповідь), 3-4 бали – „добре” (за окремі неточності), 1- 2 бали – „задовільно” (за слабку відповідь), до 4 балів – доповнення. У другому семестрі: 5 балів аудиторна робота, 5 балів за виконані письмово практичні завдання до заняття. Аудиторна робота: 1 бал за термінологічну розминку, 4 бали за виконання аудиторного колективного чи індивідуального заняття. Письмова робота: 5 балів – “відмінно” (за вичерпну, бездоганну відповідь, відсутність проявів академічної недоброчесності, повне дотримання вимог завдання, власна думка); 4 бали – “добре” (за вичерпну відповідь, відсутність проявів академічної недоброчесності, повне дотримання вимог завдання), 3 бали – “задовільно” (за неповну відповідь, відсутність проявів академічної недоброчесності. дотримання вимог), до 2 балів (виконано окремі завдання, дотримано частини вимог).

Якщо відповіді як такої немає або вона неадекватна поставленому завданню, містить грубі помилки, то у журналі обліку успішності ставиться „-1” бал. За пропущені практичні заняття застосовуються штрафні санкції. Відпрацювання заборгованостей проводиться лише в усній формі згідно графіку.

Студент має право на повторну і додаткову перевірку його знань (згідно графіку); на отримання додаткових завдань для підвищення свого рейтингу; на отримання „автоматично” з іспиту або заліку.

Під час поточного контролю студент по кожному змістовому модулю може набрати максимум 70 балів, які включають відповіді на практичних заняттях і виконання самостійних завдань.

Результати поточного контролю заносяться до журналу обліку роботи науково- педагогічного працівника (форма Н – 4.07).

Проміжний (модульний) контроль по закінченню кожного змістового модуля відповідно до графіка у вигляді тестування, письмових контрольних робіт, усних колоквиумів тощо. Вид контрольного заходу та методика врахування складових модульного контролю при визначенні оцінки розробляється викладачем і затверджується на кафедрі. Максимальна кількість балів, які може отримати студент під час виконання модульного контролю становить 30 балів.

До контрольного заходу відповідного модульного контролю студент допускається незалежно від результатів поточного контролю. У разі відсутності студента на контрольному модульному заході його надається право на повторне складання згідно графіка.

Підсумковий (семестровий) контроль – проводиться в кінці семестру у формі екзамену виключно за допомогою теоретичних питань, тестових технологій з наступною співбесідою і дозволяє оцінити системне, а не фрагментарне засвоєння навчального матеріалу і не може бути зведений до рівня поточних фрагментарних форм контролю.

До підсумкового контролю студент допускається за умови, якщо позитивна оцінка поточної успішності, що включає результати проміжного і модульного контролю, становить не менше, ніж 42 бали з P_n . Якщо рейтинг студента з навчання нижчий мінімальної кількості балів, необхідних для його засвоєння, то він до атестації не допускається і зобов'язаний до початку іспитово-залікової сесії підвищити свій рейтинг. Інакше такі студенти до іспиту (заліку) не допускаються і мають академічну заборгованість.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться у національні оцінки згідно табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» від 26.04.2023 р. Протокол № 10 (наказ про введення в дію від 01.05.2023 р., № 404)

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання екзаменів
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

Для визначення рейтингу студента слухача із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) Одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{ат}}$

12. Навчально-методичне забезпечення

1. ЕНК «Правова думка України». URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=1562>
2. Методичні вказівки щодо підготовки та проведення практичних занять з курсу «Правова думка в Україні», для студентів юридичного факультету заочної форми навчання напряму підготовки 081 "Право". К.: ФОП Ямчинський О.В. 2020. 55 с.

13. Рекомендовані джерела інформації

1. Історія політичної думки: підручник: у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми ; [Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, І. Ю. Вільчинська та ін.]; 2-е вид., перероб. і доп. Львів : «Новий Світ-2000», 2020. Т.2.: ХХ – початок ХХІ ст. 598 с.
2. Історія політичної думки України: підручник / за заг. ред. Н. М. Хоми; [І.Вдовичин, І. Вільчинська, Є. Перегуда та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2019. 632с.
3. Історія політичної думки ХХ-ХХІ століть у першоджерелах : навч. посіб. / Колісніченко А. І. [та ін.] ; Чорномор. держ. ун-т ім. Петра Могили. Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2012 . Т. 2. 2012. 290 с.
4. Історія української правової та політичної думки : Навч. посіб. К.: ЦП «КОМПРІНТ», 2017. 285 с.
5. Історичні концепції М.С.Грушевського та В.К.Липинського. Методологічний і суспільнополітичний виміри української історичної думки 1920-х років / В. В. Масненко ; Інститут політичних та етнонаціональних досліджень НАН України. К. ; Черкаси : Брама-ІСУЕП, 2020. 284 с.

Інформаційні ресурси

1. Портал Інституту історії України НАН України. URL: <http://www.history.org.ua/>
2. Історичний портал.URL: http://histans.com/?about_0&setfun=short_fun
3. Літописи. - URL: <http://litopys.org.ua/links/inlitop.htm>.
4. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського.URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>